

Hvor blev Holberg egentlig af, i Sorø?

Tekst og fotos: Bjørn Andersen

Sorø Kommune har iværksat høring om sin kultur- og fritidspolitik

Borgmesteren og Merete, én af søens folk, Skt. Mikkelssdag 2007

Til Sorø Kommune
Høring om kultur- og fritidspolitikken

En kultur- og fritidspolitik *må* være bred

Kultur- og fritidskonferencen, Sorø Kunstmuseum, Skt. Mikkelssdag 2007

En kommune *må* have brede mål for sin kultur- og fritidspolitik, eftersom kommunens indbyggere er så forskellige mht alder, uddannelse, erhverv og evt. etnisk baggrund. Dertil kommer at indbyggerne også er meget forskellige hvad deres interesser af politisk, sportslig eller kulturel art angår.

Prioritering er nødvendig for at man kan anvende sine ressourcer bedst muligt

Skal målene bruges til at styre og prioritere efter – mht gennemførelse af konkrete aktiviteter i de nærmeste år og mht fordeling af økonomisk støtte og andre ressourcer, er man nødt til at træffe valg, som nogle vil være glade for, andre måske stærkt irriterede over. En kultur- og fritidspolitik må have både *bredde* og *kant*.

Nogle mål vil kunne vedrøre aktiviteter, der er bred folkelig tilslutning til, andre kunne vedrøre problemområder, som der burde gøres noget særligt ved, fordi de »kæntrer«.

Et positivt eksempel: Rosporten

Sorø Sø, Skt. Mikkelssdag 2007

Én af de aktiviteter, man med fordel kunne prioritere højt i Sorø er rosporten; man har indlysende gode naturmæssige muligheder for netop dén, man har også gode foreningsmæssige traditioner, og man har en folkelig opbakning; endelig bør man fremhæve at rosporten giver meget god mulighed for at styrke bevidstheden om at spise og leve sundt. Jo, der er mange andre former for idræt man kunne prioritere højt i Sorø og omegn. Rosporten er hér ment som et eksempel blandt flere mulige.

Kultur og fritid har tæt forbindelse til landets uddannelses-, kultur- og fritidspolitik

Næsten alle politikområder, også kultur- og fritidsområdet, har berøring til andre områder; undertiden er der truffet beslutninger, der har stor betydning for hvad man kan og bør gennemføre i kommunalt regie.

Det er meget afgørende hvordan man i Folketinget har besluttet om folkeskolen, ungdomsuddannelserne og de længerevarende uddannelser. Hvad der er besluttet dér - om form og indhold - har stor betydning for hvad det vil være meningsfuldt at supplere med eller at kontrastere ved hjælp af den kommunale kultur- og fritidspolitik.

Et andet eksempel, hvor noget måske er *kæntret*?: Holberg og Oplysningstiden

Sorø Amatør Teater har flere gange spillet entusiastisk Holberg på Tersløsegaard, her i sommeren 2004

Et andet oplagt emne man kunne fokusere på er Ludvig Holberg og hans tid – ikke som emne for en dybdeborende forskning, men som emne for almindelig nysgerrighed, så meget mere som Holberg's største betydning var hans brede *formidlingsindsats*, ikke hans indsats som kildekritisk historiker.

Alle véd at der var »noget« mellem Sorø og Holberg; man véd det så godt at det er blevet banalitet - at det ikke udfordrer børn, unge, voksne eller gamle.

Der er dem der vil mene at Holberg *har* fået hvad han skal have, for han skal - efter reglerne - læses i skolen, han er blevet en del af den store danske Kulturkanon – og han spilles også, omend sjældent på nationalscenen, og ses ikke dér længere som en spændende udfordring.

Om det er en god idé at arrangere tingene sådan, om det virkelig er en god idé at kanonisere Holberg, er der forskellige meninger om; mange synes at være ligeglade – hvad der næsten er det værste.

I Sorø og i Sorø's nabolag er der gode muligheder for at gribe Holberg og hans tid an på mere spændende vis end man traditionelt plejer at gøre - hvis man overhovedet *gør* noget.

Skuespilleren Lene Vasegaard og teaterforskeren Klaus Neiiendam serverer Holberg med kyse på Tersløsegaard, sommeren 2007. Se evt. en lille computerfilm fra dagen på: <http://holberg.nu/Holbergdagen-2007.wmv>. Blandt de medvirkende: Suzanne Brøgger, Niels Bille Hansen, Klaus Neiiendam, Lene Vasegaard og Preben Harris.

Lige som rosporten har Sorø Sø og har sine solide sportslige og foreningsmæssige traditioner, så har Sorø meget at byde på hvad Holberg og hans tid angår. Det er ikke kun stive ting man må beskue uden at berøre, der kunne vises frem, man kunne også arrangere »ting«, som børn, voksne og gamle kunne deltage direkte i og få personlige oplevelser af.

Sorø har Akademiet og Klosterkirken, Dianalund har Tersløsegaard, men vi har også Sorø Amatør Teater – der flere gang har spillet nogle af komedierne.

Kulturinstitutionerne – Sorø Bibliotek, Sorø Kunstmuseum og Sorø Museum - mener hver især at de har særlige muligheder, der kunne og burde udnyttes. I Sorø kunne man etablere en særlig internetportal, der kunne lægge hovedvægten på nysgerrighed og bredde – og overlade det til forskningsfolket at tage sig af den videnskabelige formidling.

Holberg er ikke sådan at sætte på fast formel?

Skal en tradition overleve, skal den være inspirerende for nutiden; er traditionen ikke længere en bred inspiration, vil den forsvinde.

Man kan spille Holberg på klassisk vis, man kan opfatte Holberg som Vilhelm Marstrand så ham, men meget er næsten helt forsvundet som Holberg på Det Kongelige: Holbergs fornøjelse ved »at vende rundt på tingene«. Hans fryd over at »gå til grænsen«. Hans boblende humor og såmænd også hans arrigskab.

Nogle ser Holberg som en stiv samfundsstøtte, en Enevældens mand, andre ser ham som kritisk forfatter, når han taler den dygtige kvindes og ungdommens sag – og når han mener at man burde smide gammeldags undervisningsformer ad Wandsbek til - og lade eleverne »høre« lærerne. Måske var Holberg det hele - og ikke sådan at sætte på fast formel?

'Jeppe', baronen og hans folk planlægger vist et 'nummer' med nogen?
Skuespilleren Niels Vandrefalk (HolbergTeatret) med børn fra Buerup Skole i Kalundborg Kommune.

Der var en grund til at Holberg ville støtte Sorø Akademi, for det var ikke kun med penge; Sorø Akademi skulle være langt mere moderne og udfordrende end Københavns Universitet, det var ikke en revolution han ville, men der var dog meget han undrede sig over og ville lave om på, og han var - ikke at forglemme - rigtig glad over at være avanceret til baron.

Man kunne i de næste år fokusere mindre på hvordan Holberg blev opfattet af Traditionen og se mere åbent på ham end vanligt.

I slutningen af 1700-tallet gik en håndfuld »frisører« i gang med at trimme historien efter en ganske særlig læsning af Holberg's historieskrivning. Det var statsminister Ove Høegh-Guldberg, engang lærer på Sorø Akademi, der i samarbejde med sin tidligere elev, Arveprins Frederik, forfatteren Ove Malling og billedhuggeren Johannes Wiedewelt, skabte en bog, en mindepark og en stærk tradition.

Malling's store værk om »Store og Gode Handlinger« kom ud og blev kánon i skolerne, Wiedewelt skabte mindeparken ved Jægerspris Slot - der først indebar en omlægning og modernisering af en oldtidshøj, *Julianehøj* til erindring om Arveprinsens mor. Måske var meningen god nok, men resultatet blev temmelig stift, næsten forfrossent. Samlet sét et erindringsværk uden meget spræl. En moderne Holberg har andet at give, især med hensyn til forundring, forlystelse, åbenhed og tolerance. *Dér må vi hen.*

Ludvig Holberg siger teksten, hverken mere eller mindre - men man skal tæt på for at se navnet. Holberg var mere spændende end Johannes Wiedewelt hér har gjort ham til.

Wiedewelt nærrede en livslang interesse for Holberg, men hans opfattelse af ham lå lige så langt til den ene side, som Marstrand's nogle år senere lå til den anden. Noget efter »*Jægerspris*« fulgte i øvrigt Kronprisen og hans folk med bondereformerne - og en helt anden frisering: *Frihedsstøtten*, hvor både Abildgaard og Wiedewelt var involveret.

Johannes Wiedewelt (1731-1802) kan nok regnes for at være vores mest fremtrædende nyklassicistiske billedkunstner. En Thorvaldsen var han ikke, han var noget ganske andet. Der var lidt mere humør og munterhed over hans forlæg til kobberstikkene i »*Peder Paars*« (1772-udgaven) end over hans kirkegårdsagtige støtte i *Jægerspris*; kobberstikkene kan nemmest findes i bind 2 af Billeskov Jansen's 12-binds Holberg-udgave.

Sorø Kunstmuseum's Charlotte Sabroe foran Wilhelm Marstrand: »*Scene af et bondeliv efter Holbergs Erasmus Montanus*«, 1844. Gentagelse af billede fra 1843. Olie på lærred. 80,5 x 105,5 cm. - Udlånt af Statens Museum for Kunst i 2004. Mente Holberg altid hvad han sagde? Skulle finalen på »*Erasmus*« tages efter pålydende? Nedenfor et udsnit af billedet med ridefogeden og Erasmus' far: Dyb undren og overbærenhed er vist hvad der præger de herrer og deres syn på den lærde Erasmus. Hvad angår scenografien, stuens indretning, tøjet burde man minde om Bent Holm's grundige, drilske og meget berettigede kritik af Marstrand's - og den senere teatertraditions forvriddning af Holberg (udstillingshæftet, 2004).

En nødvendig note om hvad et Sorø-projekt kunne være og *ikke* være

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Universitetet i Bergen er gået sammen om i de kommende år at udgive Holberg's de samfulde værker i digital form; dét vil gøre det lettere at finde rundt i de mange tekster, de særlige steder i dem, og at sammenligne dem. Kunne man også få samlet mange af de ting, der er skrevet om Holberg gennem tiden ville det være helt vidunderligt, Brandes, Brix, Billeskov, Bredsdorff og Kruuse repræsenterer hver især meget forskellige og meget interessante opfattelser. Værkerne vil under alle omstændigheder blive systematisk forsynet med nye kommentarer, og dét er i det mindste godt så langt.

Det grundlæggende arbejde vil blive betalt af forskellige private og offentlige kilder. Ingen tvivl om at dette storstilede projekt vil afhjælpe et stort og nærmest fundamentalt behov inden for forskning og undervisning, kort sagt det akademiske behov.

Men det er naturligvis ikke dét man burde fokusere på eller bruge ressourcer på i en specifik Sorø-sammenhæng. Hér kunne man med fordel fokusere mere på de folkelige, de formidlingsmæssige aspekter og på relationen til de sjællandske lokaliteter.

Ikke at de akademiske og populære hensigter skulle udelukke hinanden - slet ikke. De både kan og bør supplere hinanden.

Høegh-Guldberg, Ove Malling, Johannes Wiedewelt og Vilhelm Marstrand viser på hver deres måder - og deres smukke hensigter til trods - hvor »galt« det kan gå, når man læser i modstrid med *historien* og søger at fremme sine egne mål.

Ingen er ufejlbarlige, heller ikke Holberg eller for dén sags skyld vi andre - der dog bevæger sig mere på amøbeplanet. Sandt at sige, en frisk tilgang til tingene er meget nødvendig - ikke mindst når man tænker på at formidle Holberg, men dén kan til gengæld give megen folkelig udfordring og fornøjelse.

Dét kunne være et meget spændende projekt af betydning for de fastboende, men også for de mange gæster og turister, der kunne komme forbi og opleve Sorø - og som kunne få noget »med hjem«.

Tak til Sorø Kommune fordi den i 2007 indbød til en bred konference om sin kultur- og fritidspolitik, og tak fordi den nu i begyndelsen af 2008 har iværksat denne høring.

Venlig hilsen

Bjørn Andersen

Red. af [Holberg.nu](http://holberg.nu)

Medarbejder på HolbergTeatret - et teater i Region Sjælland.

HolbergTeatret holder i samarbejde med Sorø Amatør Teater et Holberg-Træf i i begyndelsen af oktober 2008. Emnet er »*Den Stundesløse*«, hvor der vil blive givet oplæg og »Holberg-prøver« og givet mulighed for at diskutere. Alle fra Sorø vil være velkomne, så langt der er pladser. Adgang er gratis, men der skal betales for fortæring. Nærmere vil fremkomme senere, hvorefter tilmelding kan ske.

Forpremierer

[Ole Thestrup's 'Jeppe'. Det Danske Teater spiller »Jeppe på Bjerget«](#). Januar 2007.

2007

1/2007 - [Holberg-Træf i Slagelse](#). Marts 2007.

2/2007 - [»Erasmus Montanus« på »Grønnegårds Teatret«](#). Juni 2007.

3/2007 - [Egnsteatrene. Brian Mikkelsen's bekendtgørelse \(som udkast og i færdig form\) - kommentarer fra Brygger Mikkelsen's Kalundborg](#). Juli 2007 og december 2007.

4/2007 - [»Filuren« spiller »Jean de France« i Musikhuset Aarhus - og Kirsten Dahl »myrder« den i »Århus Stiftstidende«](#). Oktober 2007.

5/2007 - [»En klassiker reaktualiseret og rekontekstualiseret«](#). Arrangement på Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, KUA, November 2007.

6/2007 - [»Jeppe alene på Bjerget«](#). December 2007.

2008

7/2008 - [»Alle tiders Jeppe« under udvikling](#). Marts 2008.

8/2008 - [Wiedewelt i stormvejr](#). Marts 2008.

9/2008 - [Hvor blev Holberg egentlig af, i Sorø?](#) Marts 2008.

10/2008 - [Det er i Jeppe's forvandlinger, fascinationen ligger - siger skuespilleren Niels Vandrefalk om sin »Alle tiders Jeppe«](#). April 2008.

11/2008 - [Holbergske masker på Tersløsegaard](#). Mona og Niels Damkjær udstiller i sommersæsonen 2008.

13/2008 - [Holberg om forskellige teaterting](#). Epistel 179, epistel 347 og flere andre, desuden 'Betænkning over Komedier' og Tordenbrevet.

Under udarbejdelse

12/2008 - [Grønlænder-Jeppe og grønlænderne - og hvad skulle Hans Egede i Grønland?](#)

Du kan åbne linkene så de fremkommer i **denne ramme** - eller så de fremkommer i et **nyt vindue**; brug *højreklik* til at vælge.
